

ביאור דברי השל"ה הקדוש והצרור המור החשמונאים נצחו את המלחמה עם השם מכב"י בגימטריא חס"ד ונוטריקון מ"י כ'מוכה ב'אלים י"י

וטמאים ביד טהורים, ורשעים ביד צדיקים, וזדים ביד עוסקי תורתך.. ואחר כך באו בניך לדביר ביתך, ופינו את היכלך, וטיהרו את מקדשך, והדליקו נרות בחצרות קדשך, וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול".

וכבר התפלאו המפרשים פליאה עצומה וינועו אמות הסיפים, מה ראו החשמונאים לתקן ב"על הניסים" הודאה רק על הנס של ניצחון המלחמה, ולא הזכירו כלל את נס הדלקת המנורה כי אם בדרך אגב: "והדליקו נרות בחצרות קדשך", והיה להם להזכיר גם את הנס שמצאו רק פך אחד של שמן טהור, שלא היה בו להדליק אלא יום אחד ונעשה נס שהדליקו ממנו שמונה ימים, שהרי על נס זה תיקנו שמונת ימי חנוכה.

מכב"י ראשי תיבות מ"י כ'מוכה ב'אלים י"י

כדי לבאר הענין בזה נקדים מה שהביא ב"סדר הדורות" (שנת ג' אלפים תרכ"ב), כי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול, שהיה המלך הראשון מהחשמונאים, אמנם התחיל את המרד והמלחמות כנגד היוונים, אבל ההשלמה של המלחמה והניצחון הגדול בנס חנוכה היו על ידי יהודה בנו, שהיה המלך השני, שנקרא "יהודה המכבי", והביא שם הטעם שנקרא כן: "ויש אומרים שכך היה כתוב על דגלו מכבי ראשי תיבות מ"י כ'מוך ב'אלים י"י".

ומצינו מקור לכך בפירושי סידור התפלה לבעל הרוקח (בשירת הים דף ר"ט ד"ה מי כמוכה נאדר בקודש): "על דגל יהודה במלחמות חשמונאים שנצחו ליוונים כתיב מי כמוך באלים ה', שעזרת לנו לנצח הרשע. זהו שיסד הפיוט (לשבת הראשונה של חנוכה) מכבי יהודה, מכב"י נוטריקון מ"י כ'מוך ב'אלים י"י". וכן הביא ב"דגל מחנה אפרים" (סוף פרשת מקץ לחנוכה): "שלכך היה קורין אותו מכב"י, על שם שתמיד כשהיה לוחם מלחמות, היה אומר מ"י כ'מוכה ב'אלים י"י שהוא ראשי תיבות מכב"י".

אמנם בהיותנו מאמינים בני מאמינים, שאין שום דבר במקרה אלא הכל בהשגחה פרטית, עדיין למודעי אנו צריכים להבין הטעם שסיבב הקב"ה מסבב כל הסיבות, שהקשר הראשון בין יעקב אבינו ליוסף הצדיק לפני שנמכר למצרים היה דוקא שבע עשרה שנה, וכן הקשר האחרון ביניהם היה בשבע עשרה שנה האחרונות של יעקב כשהיה עם יוסף במצרים.

"קבעום ועשאוים ימיום טובים בהלל והודאה"

כדי לבאר הענין בזה הבה נצא למסע של התבוננות בענין שמונת ימי חנוכה הבאים לקראתנו לשלום, ונפתח במה ששינו בגמרא (שבת כא:):

"מאי חנוכה... שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמינים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים, לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה". ופירש רש"י: "לא שאסורין במלאכה, שלא נקבעו אלא לקרות הלל, ולומר על הנסים בהודאה".

והנה מה שקבעו נס חנוכה "בהלל והודאה", פירש רש"י: "לקרות הלל ולומר על הניסים בהודאה". פירוש אמירת הלל בתפלת שחרית כל שמונת ימי חנוכה, ואמירת "על הניסים" בשמונה עשרה בברכת "מודים" שהיא הודאה על הניסים. וצריך ביאור מה שתיקנו חכמינו ז"ל "הלל והודאה" ולא הסתפקו בהלל לבד, כמו בשלש רגלים בפרט חג הפסח שהם זכר לניסים של יציאת מצרים. עוד ראוי להתבונן בנוסח "על הניסים" שתיקנו לומר בברכת מודים, שהזכירו בו רק את הנס של ניצחון המלחמה של החשמונאים על היוונים:

"ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, רבת את ריבם, דנת את דינם, נקמת את נקמתם, מסרת גיבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים,

לקראת שבת קודש פרשת וישב דבר בעתו מה טוב לשלב את הפרשה עם שמונת ימי חנוכה הבאים עלינו לטובה אחרי שבת, שהרי ידוע מאמר הזוהר הקדוש (פרשת יתרו פח.): "כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין". פירוש, כל הברכות של העליונים והתחתונים ביום השביעי תלויות. נמצא לפי זה כי בשבת קודש שלפני חנוכה משפיע הקב"ה קדושה על ימי חנוכה הבאים אחריה.

פתח דברינו יאיר להתבונן במה שפתח הכתוב בפרשתנו פרשת וישב, שיוסף היה בן שבע עשרה שנה כששלחו יעקב אביו אל אחיו ונתגלגל הדבר שמכרוהו למצרים, כמו שכתוב (בראשית לז-א): "וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען, אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה את אחיו בצאן". ב"ז שנים הללו השתעשע יעקב עם יוסף (שם ג): "וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו ועשה לו כתונת פסים". ופירש רש"י: "ואונקלוס תרגם בר חכים הוא ליה, כל מה שלמד משם ועבר מסר לו".

והנה מאז שנמכר יוסף למצרים עברו כ"ב שנה, שיעקב אביו לא ראהו ולא ידע שהוא חי במצרים, עד שנתגלה יוסף לאחיו כמשנה למלך במצרים, והזמין את יעקב אביו וכל בני ביתו לבוא למצרים, והנה אנו נפגשים שוב עם המספר של שבע עשרה שנה, בסוף ימי חייו של יעקב כשהיה במצרים יחד עם יוסף, כמו שפתח הכתוב בפרשת ויחי (בראשית מז-ח): "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה".

בזוהר הקדוש (פרשת ויחי רטז:) מבאר התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי הענין בדרך הפשט, כי בכל אותן השנים שלא ראה יעקב את יוסף, בכה עליו והתגעגע ל"ז שנים הראשונות שהשתעשע עמו, ונענה הקב"ה לתפלתו של יעקב שבי"ז שנים האחרונות שלו יזכה שוב להשתעשע עם יוסף במצרים.

בעל הרוקח: יהודה המכבי חקק על דגלו השם מכבי

שהוא ראשי תיבות מ'י כ'מוכה ב'אלים י'י

של"ה הקדוש: מכבי בגימטריא חס"ד כמספר השם הוי"ה במילואו שבשם הזה נצחו החשמונאים את היוונים

בני יששכר: בחנוכה גילה הקב"ה את האור הגנוז שנקרא טוב, כמו שכתוב: "וירא אלקים את האור כי טוב"

בעל שם טוב זי"ע: כאשר אדם מאמין גם במצב של הסתר פנים שהחסד טמון בו נמתק הדין ומתגלה החסד

ביאור ההבדל בין "טוב" ובין "חסד"

ונראה לבאר הטעם שהאור הגנוז נקרא "טוב", על פי המבואר בזוהר הקדוש (פרשת תרומה קסח): פירוש הפסוק: "אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי", מהו ההבדל בין טוב לחסד:

"אמאי אקרי טוב ואמאי אקרי חסד. טוב איהו פד קליל כללא בגויה ולא אתפשט לנתתא לתתא, חסד פד נתתא לתתא ועביד טיבו ככל ברין בצדיקי וברשיעי ולא הייש, ואף על גב דדרגא חד הוא, מנלן, דכתיב אף טוב וחסד ירדפוני, אי טוב קליל למה חסד, ואי חסד למה טוב, דהא פחד סגיא, אלא טוב קליל כללא בגויה ולא אתפשט לתתא. חסד נחית ואתפשט לתתא וזן כללא צדיקי ורשיעי פתחא."

בתרגום ללשון הקודש:

"למה נקרא טוב ולמה נקרא חסד. טוב הוא כאשר הכל כלול בתוכו ולא נתפשט לרדת למטה, חסד [הוא] כשיורד למטה ועושה טוב בכל הבריות בצדיקים וברשיעים ואינו מתיירא, ואף על פי שהם מדריגה אחת, מנלן, דכתיב אך טוב וחסד ירדפוני, אם טוב למה חסד, ואם חסד למה טוב, שהרי באחד מספיק, אלא טוב כלול הכל בתוכו ולא נתפשט למטה, חסד ירד ומתפשט למטה וזן כולם צדיקים ורשיעים כאחד."

וביאר ב"קהלת יעקב" לבעל מלא הרועים זי"ע (מערכת טוב) כוונת הזוהר הקדוש בטוב טעם ודעת, כי בעוד שהשפע נמצא גנוז בשורשו העליון בגבהי מרומים לפני שירוד למטה, הרי הוא כולו אור רוחני בלי שמץ של רע, ועל זה נאמר: "וירא אלקים את האור כי טוב", ודרשו בגמרא על האור הגנוז שנקרא טוב"ב, כי הרשעים אינם יכולים להשתמש בו לרעה. אך כאשר השפע יורד ומשתלשל עד שמגיע לעולם הזה, ומתלבש בלבוש גשמי וחומרי, שוב אינו נקרא טוב"ב, מכיון שאפשר להשתמש בו לטוב וגם לרע ח"ו, אלא בתואר חס"ד, מכיון שהוא מתחסד עם כל הנבראים.

בשל"ה הקדוש (מסכת תמיד תורה אור אות ב) מוסיף לבאר בדרך סוד, כי מכבי"י עולה בגימטריא ע"ב כמספר השם הוי"ה במילואו יו"ד ה"י וי"ו ה"י בגימטריא חס"ד, כי בשם הזה זכה לנצח את היוונים, ובלשון קדשו: "והנה מצד חסד שם של ע"ב כמנין חס"ד, וכן יהודה מכבי"י עשה גבורות גדולות בעזר השם יתברך, גם מכבי"י עולה ע"ב, וראשי תיבות מ"י כ'מוכה ב'אלים י"י, גם מכבי"י אותיות בכי"ם ראשי תיבות ב'רוך כ'בוד י"י מ'מקומו".

וכן כתב ב"צרור המור" פרשת ואתחנן (דברים ה-ה): "וזהו מ"י כ'מוך ב'אלים י"י בראשי תיבות מכבי"י שעולה ע"ב, ולפי שהוא דבר סתר עונים בו ב'רוך כ'בוד י"י מ'מקומו בראשי תיבות בכי"ם, ולכן לפי טעם זה היו קורין לחשמונאים מכבי"י, על שם זה הסוד שהיו נוצחים בכח שם השם, ובכח שם המפורש של ע"ב שהוא מכבי"י".

והנה מה שכתבו השל"ה הקדוש והצרור המור, כי מכבי"י בגימטריא ע"ב כמספר השם הוי"ה במילואו בגימטריא חס"ד, שהחשמונאים נצחו בו את היוונים, נראה לפרש כוונתם על פי הידוע שהכהנים מדתם חסד, כמבואר בזוהר הקדוש (ח"א רנו): "כהנים מסטרא דחסד אתו", לכן החשמונאים שהיו כהנים זכו לנצח את היוונים במדת החסד. אולם כדרכה של תורה הנדרשת בשבעים פנים נרחיב לבאר הענין שנצחו החשמונאים את היוונים בשם ע"ב בגימטריא חס"ד.

בחנוכה מתגלה האור הגנוז הנקרא "טוב"

רחש לבי דבר טוב לבאר הענין בזה על פי מה שכתב ה"תפארת שלמה" (חנוכה ד"ה אך טוב וחסד) רמז נשגב על ימי חנוכה במקרא שכתוב (תהלים כג-1): "אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי ושבתני בבית ה' לאורך ימים". ומבאר כי טו"ב עם חס"ד בגימטריא חנוכה"ה, שהיא זמן מיוחד המסוגל לכל אחד מישראל שרוצה להתקרב אל הקב"ה בתורה ובעבודה, שחפץ ה' בידו יצליח שיתקיים אצלו: "ושבתני בבית ה' לאורך ימים". וכן כתב רמז זה ב"אמרי נועם" (חנוכה אות ב) והאריך לבארו על פי דרכו בקודש בנסתרות.

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שידוע ומפורסם בכל ספרי חסידות, מה שגילה ה"בני יששכר" (כסלו-טבת מאמר ב אות ח) בראיות ברורות, כי בנס חנוכה האיר הקב"ה לישראל מהאור הגנוז של ששת ימי בראשית, שעתידי להתגלות בגאולה העתידה, כמו ששינו בגמרא (חגיגה יב):

"אור שברא הקב"ה ביום ראשון, אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, כיון שנסתכל הקב"ה בדור

המבול ובדור הפלגה, וראה שמעשיהם מקולקלים עמד וגנוז מהן שנאמר (איוב לח-טו) וימנע מרשעים אורם, ולמי גנוז לצדיקים לעתיד לבוא, שנאמר (בראשית א-ד) וירא אלקים את האור כי טוב".

ה"בני יששכר" מוכיח דבר זה מדברי אחד מבעלי התוספות, בעל "הרוקח" (סימן רכה), שכתב כי חכמינו ז"ל תיקנו להדליק בחנוכה ל"ו נרות כנגד אור הראשון ששימש לאדם הראשון ל"ו שעות, כמבואר בירושלמי (ברכות פ"ח ה"ה): "שלשים ושש שעות שימשה אותה האורה שנבראת ביום הראשון, שתיים עשרה בערב שבת ושתיים עשרה כליל שבת ושתיים עשרה בשבת, והיה אדם הראשון מביט בו מסוף העולם ועד סופו".

עוד מביא ה"בני יששכר", בשם ה"רוקח" (שם) רמז על כך שבחנוכה מתגלה האור הגנוז ששימש לאדם הראשון ל"ו שעות, כי האור הגנוז נקרא "טוב" כמו שכתוב: "וירא אלקים את האור כי טוב". ועל כך דרשו בגמרא הנ"ל: "ולמי גנוז, לצדיקים לעתיד לבוא, שנאמר וירא אלקים את האור כי טוב".

והנה נמסר במסורה לכתוב בספר תורה בפסוק זה על האות ט' מתיבת "טוב" ד' תגין, לרמז על ד' פעמים ט' בגימטריא ל"ו, כנגד ל"ו נרות חנוכה שמתגלה בהם האור הגנוז שנקרא "טוב". לפי זה אומר ה"בני יששכר" בלשון קדשו: "והנה רואה ידידי דברי עיר וקדיש שכל דבריו דברי קבלה מפי אליהו זכור לטוב, אמר שהארת המצוה נר חנוכה הוא מהארת אור הגנוז".

על פי האמור מיישב ה"בני יששכר" (שם אות יג) את קושיית ה"בית יוסף" (או"ח סימן תרע), למה קבעו חכמינו ז"ל חנוכה שמונה ימים, הלא מכיון שמצאו פך אחד של שמן שהיה בו להדליק יום אחד, נמצא שהנס לא היה רק ז' ימים. אך לפי האמור יש לומר, כי יום הראשון של חנוכה קבעו על נס הגילוי של האור הגנוז מששת ימי בראשית שגילה הקב"ה לישראל בימים ההם.

השם הוי"ה במילואו שמספרו חס"ד [ראה בשו"ת קול אריה בהקדמת "פתח טוב" (אות ח) שהביא פירושו זה בשם הבעש"ט הקדוש ז"ע, אולם בלי הסיוס שהשם הוי"ה במילואו עולה חס"ד].

והנה כאשר נתבונן בפירושו נשגב זה של ה"תשואות חן", נשכיל להבין כי האור הגנוז הנקרא טו"ב הוא בעצם המצב של הסתר פנים, שאז אין השם הוי"ה מתגלה רק במספר קטן בגימטריא טו"ב, כי הטוב גנוז, אך לעומת זה כאשר אנו זוכים לגלות את האור הגנוז בגילוי גדול, כי אז מתגלה השם הוי"ה במלוא הודו והדרו במילואו שעולה בגימטריא חס"ד.

יומתק לפרש בזה ביתר שאת רמז הכתוב הנ"ל: "הראנו הוי"ה חסדך". כלומר הראנו הוי"ה את האור הגנוז שהוא בבחינת טו"ב, שיתגלה לעינינו בגילוי גדול במילואו כמספר חס"ד בבחינת "חסדך". וזהו גם כן פירושו הכתוב: "אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי", שאפילו במצב של דין נזכה להאמין שהאור גנוז בתוכו בבחינת טו"ב, ועל ידי אמונה זו יתפשט הטוב ויתגלה בעולם בבחינת חס"ד.

החשמונאים גילו את טו"ב הגנוז בבחינת מכב"י בגימטריא חס"ד

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו מה עמקו מחשבות החשמונאים הקדושים, שרשמו על דגליהם השם מכב"י שעולה בגימטריא חס"ד, כי כששלטו היוונים על ישראל ונכנסו להיכל וטמאו כל השמנים היה מצב של הסתר פנים גדול, אולם החשמונאים לא נפלו ברשת היאוש, אלא האמינו באמונה שלימה שגם בתוך הדין טמון טוב גמור שהוא האור הגנוז הנקרא טו"ב, בבחינת "וירא אלקים את האור כי טוב", ועל ידי זה נתקיים אצלם: "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", שנתגלה השם הוי"ה במילואו בגימטריא חס"ד כמספר מכב"י.

יומתק לבאר בזה מה שרמזו בשם מכב"י הראשי תיבות של מי' כ'מוכה ב'אלים י'י, על פי מה שדרשו חכמינו ז"ל פסוק זה בגמרא (גיטין נו:): "דבי רבי ישמעאל תנא, מי כמוכה באלים ה', מי כמוכה באלמים". ששומע הקב"ה את ניאוצם וגידופם של הרשעים ושותק, והביאור בזה, כי אפילו במצב של הסתר פנים, שהרשעים מבזים ח"ו את שם ה' והקב"ה שותק, גם אז "מי כמוכה באלים הוי"ה", כי בתוך ההסתרה מאיר האור של השם הוי"ה, אלא שהוא במספר קטן בבחינת טו"ב, ועל ידי אמונה של זכו החשמונאים לראשי תיבות של מי' כ'מוכה ב'אלים י'י - מכב"י שנתגלה השם הוי"ה במילואו בגימטריא חס"ד.

תשואות חן: כשיש הסתר פנים השם הוי"ה הוא במספר קטן בגימטריא טו"ב ובעת הגילוי הוא בגימטריא חס"ד

תשואות חן: "הודו לה' כי טוב", כשמודים לה' בזמן של הסתר פנים, "כי לעולם חסדו", מתגלה החסד

יוסף היה בן י"ז שנה כמספר טו"ב כשנמכר למצרים, לרמז שהיה בבחינת אור הגנוז להאיר לישראל במצרים

יעקב אבינו בסוף ימיו חי שוב עם יוסף במצרים י"ז שנה, ונתגלה לו שיוסף היה בבחינת אור הגנוז לישראל

החסד שבו גם בחוץ. ולפי המבואר דקדק לומר "גם זו לטובה" בבחינת טו"ב שטוביה גנוז אפילו בדבר שנראה רע. וזהו ביאור הגמרא (ברכות ס:): "לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד". כי על ידי אמונה זו זוכים לגלות את החסד הטמון בתוך הדין.

"הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו"

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מה שנצחו החשמונאים את היוונים עם השם מכב"י שהיה רשום על דגליהם, שהוא ראשי תיבות מי' כ'מוכה ב'אלים י'י, והוא עולה בגימטריא ע"ב כמספר חס"ד, על פי מה שכתב ב"תשואות חן" (פרשת ויחי) רמז נפלא בדרך עבודה בפסוק (תהלים קלו-א): "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו". כי כבר נתבאר בשם הבעל שם טוב שכדי להמתיק הדין צריך להאמין באמונה שלימה, שאפילו מה שנראה לעין כדין גמור טמון בו באמת חסד גדול, ועל ידי אמונה זו זוכים לגלות את החסד שטמון בתוך הדין.

לפי זה מחדש ה"תשואות חן", כי הן אמת שהשם הוי"ה הוא מדת הרחמים, אמנם כאשר הדין שולט בעולם ח"ו אז מתגלה השם הוי"ה רק במספר קטן [שאו האות י' במספר קטן הוא א'] שעולה בגימטריא טו"ב, לרמז שגם בעת שליטת הדין, הטוב גנוז בתוך הדין, ואם האדם מתחזק להאמין באמונה שלימה שגם בתוך הדין טוביה גנוז בגויה, אז נמתק הדין ומתגלה השם הוי"ה לא רק בד' אותיותיו שמספרו כ"ו, אלא במילואו כזה יו"ד ה"י ו"ו ה"י בגימטריא חס"ד, שזה רמז על התפשטות הרחמים בגילוי גדול.

וזהו שמלמד אותנו דוד המלך עצה נפלאה, איך להמתיק את הדין ולגלות את הטוב הגנוז שבו: "הודו לה' כי טוב", שבכל מצב תנו הודאה לה', אפילו כשיש הסתר פנים והשם הוי"ה מתגלה רק במספר קטן בגימטריא טו"ב, כי בזכות הודאה זו שבאה מתוך האמונה שגם בתוך הדין טמון חסד גדול, "כי לעולם חסדו", תזכו לגלות את

לפי זה נשכיל להבין מה שכתב ב"אוהב ישראל" (פרשת פנחס בדרוש לבין המצרים), כי האות ט' שהקו הימני של האות מתעגל ונכנס בתוכו, הוא רמז על הטוב שטמון וגנוז בתוכו אפילו כשאינו נראה בחוץ, וכאשר אנו זוכים לגלות את הטוב בגילוי גמור, אז הוא בבחינת חסד, ועל זה אנו מתפללים (תהלים פה-ח): "הראנו ה' חסדך", שנזכה לגלות את הטוב הגנוז בבחינת: "אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי".

והנה מקרא מלא דיבר הכתוב בגמור ששת ימי בראשית (בראשית א-א): "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד". לפי האמור נראה שהכתוב בא ללמדנו, שראה הקב"ה את כל מה שעשה בששת ימי בראשית כיסוד לכל ימות עולם, שאפילו מה שנראה כדבר רע, זה הוא רק בחיצוניות, אבל בפנימיות גנוז בתוכו טוב גמור שעדיין לא נתגלה.

וזהו ששינו במשנה (ברכות נד:): "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, שנאמר ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך וגו'". כי מאחר שכתוב בפירושו: "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד", הרי ברור שאין שום דבר רע בעולם, ומה שנראה כדבר רע הוא משום שהטוב עדיין גנוז בתוכו.

ומה נפלאים הם דברות קדשו של ה"תולדות יעקב יוסף" (פרשת נח), שהביא יסוד גדול בתורת החסידות בשם מורו ורבו הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, כי על ידי שהאדם מאמין באמונה שלימה שגם בתוך מה שנראה כמצב של דין טמון בו חסד, הרי הוא זוכה להמתיק את הדין ולגלות את החסד הטמון בו.

בדרך זו הוא מבאר מה שמצינו בגמרא (תענית כא.) על נחום איש גם זו, שהיה נוהג לומר על כל דבר: "גם זו לטובה", כי בגודל אמונתו שמאתו לא תצא הרעות, גילה בכל דין את החסד הגדול שטמון בו, ועל ידי זה המתיק את הדין וגילה את

שלימה, שגם בתוך ההסתר פנים כששלטו היוונים היה טמון שם האור הגנוז שנקרא טו"ב, ובכח אמונה זו היה להם הכח ללחום מלחמת ה' צבאות, ועל אור גנוז זה בתוך הצרה אנו מודים לה' בברכת מודים: "הטוב כי לא כלו רחמיך", שאפילו בתוך הצרה טמון הטוב של האור הגנוז, ובזכות זה זוכים אחר כך לגלותו, "והמרחם כי לא תמו חסדיך".

יוסף היה בן שבע עשרה שנה לרמז שהיה במצרים בבחינת טו"ב הגנוז

ובכן הבה נמשיך בדרך המלך, לבאר בזה מה שפתח הכתוב בפרשתנו פרשת וישב: "אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה", ללמדנו שהיה בן שבע עשרה שנה כשנמכר למצרים, על פי מה שמבואר במדרש (ויק"ר לב-ה): "יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה, ונגדרו ישראל בזכותו. אמר רבי חייא בר אבא, כדאי היה גזור ערוה בעצמו שנגאלו ישראל על ידו".

נמצא לפי זה שיוסף הצדיק היה במצרים בבחינת האור הגנוז בתוך חשכת הטומאה של מצרים, כי בזכות קדושתו יכלו כל ישראל אחר כך לעמוד בקדושתם, וזהו הענין שיוסף היה בן שבע עשרה שנה כמספר טו"ב כשנמכר למצרים, לרמז בכך הטעם שסיבב הקב"ה שנמכר למצרים, כדי להיות שם בבחינת אור הגנוז להאיר לישראל שיהיו בבחינת טוב.

מעתה יאירו עינינו להבין מה שסיבב הקב"ה, כי בסוף ימיו של יעקב היה שוב עם יוסף שבע עשרה שנה, כי כשנמכר יוסף למצרים הרי חשב יעקב שחיה רעה אכלתהו, ואם כן לא היה יכול לדעת שיוסף היה בבחינת האור הגנוז שנקרא טו"ב, אבל בסוף ימיו כשנתגלה לו שעוד יוסף חי בקדושתו במצרים, סיבב הקב"ה שיהיה שוב עם יוסף שבע עשרה שנה כמספר טו"ב, כדי שישכיל להבין למפרע כי מה שנמכר יוסף למצרים ונעשה למשנה למלך, היה רק כדי שיהיה שם בבחינת האור הגנוז להאיר לישראל שיוכלו להתקדש במצרים.

שעזרהו, כמו (ברכות נד): ארבעה מצריכים להודות, ולכן ההודאה נתקן על ההצלה, והלל על נס הנרות שהיה רק לתוספות חיבה ולשמחה יתירה, ועל זה שייך הלל".

על פי דרכו בקודש נראה לבאר ההבדל בין "הלל" ובין "הודאה", כי "הלל" תיקנו על כל הניסים שהיו למעלה מדרך הטבע, כמו בפסח על הניסים של יציאת מצרים שהיו למעלה מן הטבע, אבל "הודאה" היא להודות לה' על הניסים הנסתרים שבתוך הטבע. דבר זה למדתי ממשנתו הטהורה של ה"עבודת ישראל" (סוף פרשת ראה) שכתב בשם רבו המגיד ממעזריטש זי"ע:

"והנה מי שמסיר המסך המבדיל נקרא המאמין, כי אמר לנו אדומו"ר הגאון מורינו הרב דוב בער זצ"ל, כי לכן נקרא הוד מלשון (עירובין יב.) מודים מכלל דפליגי, כי במקום שאין פלוגתא לא שייך לשון הודאה, רק במקום דפליגי אז מכונה בלשון הודאה, כלומר אף על גב דפליגי יש לך מי שמודה בדבר".

ונראה לפרש כוונתו כי הודאה היא על הנהגת הטבע, אשר למראית עין אינו ניכר בגלוי כי יד ה' עשתה זאת, ולכן יש מקום לכופרים בהשגחת ה' לבוא בטענת שוא שהכל מתנהג בדרך הטבע. אך אנו זרע קודש בני אברהם יצחק ויעקב "מודים" לה' על כל מה שהוא מנהיג אותנו בהנהגת הטבע: "מודים מכלל דפליגי" - אפילו על הנהגת הטבע שהכופרים חולקים עליה, אנו מודים לה' שמנהיג אותנו בניסים המוסתרים בתוך הטבע.

הנה כי כן מה נפלא להבין בזה מה שתיקנו לומר "הלל" על נס הנרות, שנס זה היה אחרי שכבר נצחו במלחמה ונתגלה האור הגנוז בנס הנרות, ועל זה ראוי לומר הלל שאנו אומרים שם דברים ברורים: "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", שהאור הגנוז שנקרא טו"ב נתגלה בגלוי גמור בבחינת חס"ד.

אבל לעומת זה תיקנו לומר "הודאה" בברכת מודים על נצחון המלחמה, שבשעה שנלחמו החשמונאים עם היוונים האמינו באמונה

הנה כי כן מה נפלא להבין בזה מה שהביא ה"בני יששכר" בשם הרוקח, כי בחנוכה מתגלה האור הגנוז הנקרא טו"ב, שהרי לפי המבואר בזכות אמונתם הגדולה של החשמונאים גם כשהמצב היה בהסתר פנים גדול, שבתוך הדין טמון חסד גדול אלא שהוא עדיין בבחינת האור הגנוז הנקרא טו"ב, שהטוב גנוז בתוכו, זכו לגלות את האור הגנוז בבחינת חס"ד.

כיון שבאנו לידי כך הנה מה טוב ומה נעים להבין בזה דברות קדשו של ה"תפארת שלמה", שהנס של חנוכה רמוז בכתוב: "אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי", שכן טו"ב עם חס"ד עולה בגימטריא חנוכה, ולפי האמור הביאור בזה, כי בזכות אמונת החשמונאים נתגלה בחנוכה האור הגנוז הנקרא טו"ב, משום שהשם הוי"ה הוא אז במספר קטן בגימטריא טו"ב, ונתפשט במילואו בגימטריא חס"ד.

ויש להוסיף כי מטעם זה חנוכה בגימטריא טו"ב עם חס"ד, ללמדנו שגם אחרי שנתגלה האור הגנוז בגילוי בבחינת חס"ד, לא היה שום פירוד בין טו"ב שהוא טוב גמור שאין לרשעים נגיעה בו, ובין חס"ד שהרשעים עלולים להשתמש בו, אלא הגילוי של חס"ד נשאר קשור בקשר אמיץ עם בחינת טו"ב, שלא השתמשו בחסד לשום דבר רע כי אם לקדושה, ולכן חנוכה בגימטריא טו"ב עם חס"ד, שלא נפרדו זה מזה.

הלל על נס שלמעלה מהטבע הודאה על נס שבתוך הטבע

בדרך המלך נלך לבאר לפי זה מה שאמרנו בגמרא: "קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה", על פי מה שביאר ה"שפת אמת" (חנוכה שנת תרל"ה), שתיקנו לומר "הלל" על נס הנרות שעשה הקב"ה להראות תוספת חיבה לישראל, ולומר "הודאה" מיוחדת על נס ניצחון המלחמה שלא היו יכולים להתקיים בלי הניצחון, ובלשון קדשו:

"הלל והודאה. נראה דהלל נתקן על נס הנרות, כי בהודאה לא נזכר הנס, וגם כי הודאה שייך על דבר שאין יכול להתקיים בלא זה ומודה להשי"ת

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

להורדת המאמרים shvilei.com
לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com